



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Advokatforeningens årstale 2018:

## **Verdien av god tvisteløsning**

### **Innhold**

<b>DEL 1 Verdien av god tvisteløsning</b> .....	2
<b>DEL 2 Rettslig tvisteløsning</b> .....	3
2.1. Tidsbruk og ressurser .....	3
2.2. Kostnader ved domstolsbehandling.....	6
2.3. Tilpasset prosess.....	7
<b>DEL 3 Mekling</b> .....	10
<b>DEL 4 Avslutning</b> .....	12
<b>Kilder</b> .....	13



## DEL 1 Verdien av god tvisteløsning

Rettsstaten opplever farlige tider. Den globale oppblomstringen av populisme og autoritær nasjonalisme utgjør en eksistensiell trussel mot rettsstaten, demokratiet og vår humanistiske kulturarv.

Annethvert år utarbeides den såkalte Rule of Law Index – en metodisk evaluering av hvor godt 113 land gjennomfører rettsstatsprinsippene. Indeksen brukes blant annet til å måle hvordan rettsstatsprinsippene henger sammen med andre viktige samfunnsverdier. Universidad del Rosario, den kanadiske regjeringen og World Justice Project så i 2015 på sammenhengen mellom rettstat og folkehelse. I konklusjonen heter det;

*«Alle som er opptatt av helse bør vurdere styrking av rettsstaten som et verktøy [...]. Og omvendt; mangel på utvikling av rettsstaten kan utgjøre en strukturell barriere for forbedringer av befolkningens helse.»<sup>1</sup>*

Hvordan oppstår denne sammenhengen? At en velfungerende rettsstat gir forutsigbarhet og derfor fremmer investeringslyst og økonomisk vekst – det er ikke vanskelig å forstå. Men helse? Vel, noen mekanismer er enkle å forestille seg: Med en sterk rettsstat øker sjansen for at helsemyndighetene behandler de syke heller enn de rike. Og risikoen avtar for at legen skriver ut de legemidlene som gir best bonus fra legemiddelprodusentene.

I mars 2016, skrev sjefsredaktør i det medisinske tidsskriftet The Lancet en leder med tittelen: *The rule of law – an invisible determinant of health.*

Han beskriver sammenhengen slik:

*«Loven betyr noe mer enn formuleringene fra en lovgiver. Ideen om å styre gjennom lov er langt viktigere enn som så. Rettsstatsprinsippene er kvaliteter i en politisk kultur – som legger stor vekt på verdier som god og ansvarlig myndighetsutøvelse, og respekt for grunnleggende rettigheter.»<sup>2</sup>*

Jo større oppmerksomhet et samfunn gir til ideer som frihet, rettsikkerhet og rettferdighet, desto mer vil myndighetene føle seg forpliktet til å respektere og investere i hvert enkelt individ.

Mange av dere har hørt disse argumentene før, men jeg tillater meg å gjenta dem – fordi det er så lett å glemme hvilket sivilisasjonsprosjekt rettstaten er.

---

<sup>1</sup> Pinzon-Rondon m.fl. (2015), s. 1.

<sup>2</sup> Horton (2016), s. 1260.



## DEL 2 Rettslig tvisteløsning

Med dette som bakteppe, skal jeg se på en av bæresøylene i den konstruksjon som til sammen utgjør rettsstaten. Jeg skal snakke om hvordan vi løser tvister mellom borgerne.

Da Stortinget vedtok tvisteloven i 2005, ble det i debatten uttalt at «Justiskomiteen har for første gang behandlet en kultursak».<sup>3</sup> Tvisteløsning handler ikke bare om juss og saksbehandlingsregler, det handler også om hvilken tid og hvilket samfunn vi lever i, om hvem vi er. Det handler om kultur.

Likevel, når tvisteloven diskuteres, er det gjerne med detaljene for øye. Er det noe vi da går glipp av?

Twistene som domstolen får på bordet kan dreie seg om det meste, om ethvert spesialområde: mangler ved et oljeproduksjonsskip, spørsmål om samværsrett eller høyden på tjuahekken. Vi har alle rett til å bringe tvister inn for domstolene.

Det er mye som skjer på domstolenes område for tiden. Domstolkommisjonen er i gang, Særdomstolsutvalget leverte sin utredning i fjor og Straffeprosesslovutvalget sin året før. I tillegg kommer det snart forslag til endringer i tvisteloven.

Samtidig – på tvers av kommisjoner, utvalg og lovendringer – rettes offentlighetens søkelys mot domstolenes saksbehandlingstid og hvor dyrt det er å gå til domstolene. Det er i dette søkelyset denne talen henter sitt tema.

### 2.1. Tidsbruk og ressurser

Et vanlig utsagn om domstolsbehandling, er at det tar lang tid. Ifølge Domstolsadministrasjonens statistikk for 2017 spenner saksbehandlingstiden i tvistesaker for tingrettene fra 3,3 til 9,7 måneder. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 5,2 måneder. Blir saken anket, tar det enda mer tid.

Fem-seks måneder kan være utrolig lenge å vente for den som har en tvist gående. I dagens samfunn er vi vant til at ting løses med en gang, uansett hvor vi er og til alle døgnets tider. Samfunnet er i rask endring, og det påvirker forventningene til domstolene.<sup>4</sup>

Men det handler også om hvilket perspektiv man har. Domstolenes viktigste oppgave er å sørge for at rettssikkerheten ivaretas. Da er det begrenset hvor fort det kan, og ikke minst, bør, gå.

Det er når domstolenes ressurser ikke står i forhold til oppgavene at vi risikerer at presset på rask behandling går på bekostning av kvaliteten.

Derfor bekymrer det meg at domstolene er underfinansiert. Situasjonen for mange norske domstoler er kritisk. La oss først sette ting i perspektiv:

---

<sup>3</sup> Holstad (2005).

<sup>4</sup> Arnstad (2018), s. 2.



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Domstolenes post i statsbudsjettet er på 2,6 milliarder kroner. Det er litt under to promille av statsbudsjettet. Det er ganske stusselig for en statsmakt. I følge Dagbladet, sponser vi el-biler med fem ganger så mye årlig.<sup>5</sup> Eller som vi lærte for en uke siden, det er prisen på en halv fregatt.

Det får meg til å tenke: Hvorfor stiller domstolene så svakt når politikerne lager budsjett? Jeg tror det handler om at de ikke ser domstolenes fulle verdi.

De fleste andre offentlige sektorer er lette å beskrive formålet med, og effekten av.

Penger til forsvaret gir trygghet, penger til politiet gir forebygging og oppklaring av kriminalitet, penger til helsevesenet gir legetjenester og sykehussenger.

Men hva gir penger til rettsvesenet, penger til domstolene? Jo, partene får avgjort sakene sine, og det er verdifullt. Men rettsavgjørelsene i seg selv er ikke det eneste viktige domstolene bidrar med.

Som kjernen i rettstaten produserer domstolene forutsigbarhet, holdninger og moral. Rettsstaten er langt større enn domstolene, men den er ingenting *uten* domstolene. Som uavhengige, profesjonelle lovtolkere – med statens maktapparat i ryggen – er det nettopp domstolen som gir lovene sin magiske kraft. Det er domstolen som forvalter «Rule of Law».

Jeg tror utfordringen er at mange politikere ikke ser hva vi får for pengene. Hver dom som avsies i rettsvesenet har avgjørende betydning for partene, men for samfunnet ligger velfungerende domstolers verdi et helt annet sted. Og denne verdien kan være vanskelig å oppdage – for den handler gjerne om begivenheter og utviklingstrekk som *ikke inntreffer*. For hvordan oppdager man verdien av en bro som en inkompetent entreprenør *ikke* kan bestikke seg til å bygge – og som derfor ikke kollapser noen år senere? Hvordan regner man på verdien av alle de feilkonstruerte, brannfarlige eller giftige produktene som aldri blir lagd eller solgt, fordi potensielle produsenter og selgere vet at de vil bli stanset og dømt? Etter hvilken målestokk vurderer vi betydningen av personkrenkelser og menneskerettighetsbrudd som aldri finner sted, fordi rettsstaten virker oppdragende på de fleste av oss – og straffeforfølger resten?

Et velfungerende rettsvesen gjør at ulykker ikke oppstår, ukulturer ikke utvikles og krenkelser ikke utføres. Det kan ikke måles, og er vanskelig å oppdage, fordi det ikke skjer. Dette er rettsvesenets største verdi for samfunnet. Jeg tror også dets største utfordring – i budsjettbehandlingen.

I dag er det noe mer spesifikt som sliter særlig på domstolene. Nemlig regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform. Den såkalte ABE-reformen. Det er den som er den umiddelbare bakgrunnen for de lokale kuttene mange av oss har lest mye om i det siste.

Når det er sagt, vil jeg si at det er domstolenes *totale budsjett* som er viktig. Ikke ABE-reformen i seg selv. Rasjonaliseringstiltak er tidligere innført under ulike betegnelser. Nå har det navnet ABE-reformen.

Men i stedet for å gi domstolene mer penger, skal regjeringen nå spare titalls millioner kroner på domstolsbudsjettet bare i år. Det gir grunn til alvorlig bekymring når vi vet at nesten hele budsjettet til domstolene går til lønn og lokaler. Det skal altså kuttes i årsverk. Det skal kuttes i dommere.

---

<sup>5</sup> Dagbladet (2018).



## ADVOKATFORENINGEN THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Stavanger Aftenblad illustrerte i oktober hva kuttene betyr for Stavanger tingrett. Der har dette ført til at de har redusert sin bemanning med tre dommere, fra 20 til 17 de siste to årene. I tillegg har de måttet redusere bemanningen med ett og et halvt saksbehandlerårsverk. Saker utsettes på grunn av dommermangel. Sorenskriver Helge Bjørnstad, uttalte til Rett24 at han ikke på sine 34 år som dommer og 15 år som domstolleder har opplevd noe liknende.<sup>6</sup> Han sier at han «ikke vet sine arme råd».

Domstolsdirektør Sven Marius Urke sa under høringen om statsbudsjettet for justiskomiteen i oktober<sup>7</sup> at: «Vi er en mager virksomhet som ikke tåler å bli avmagret enda mer».

Dette er sterke ord fra dommerhold. Det er en lojal og sindig yrkesgruppe, som ikke er den første til å gripe til media og bruker store ord. Men nå begynner slitasten å bli synlig og desperasjonen er stigende.

Vi etterlyser politisk kreativitet på området:

Det den norske domstolen trenger er ikke først og fremst effektivisering av dagens gjøremål. Man kan ikke be parter eller ekspertvitner forklare seg noen prosent raskere fra år til år. Det domstolen trenger er innovasjon og nytenkning – ikke minst når det gjelder teknologi og kunstig intelligens.

Disse elementene vil få en økende plass i tvisteløsningen, som på alle andre samfunnsområder. Teknologi vil bli brukt til å automatisere dokumentgjennomgang, effektivisere rettskildesøk, peke ut risikoområder – og på den måten øke effektiviteten.

Vi ser allerede en rekke digitale tjenester som gjør det enkelt å utføre juridiske oppgaver, som å skrive samboeravtale, klage på en parkeringsbot, eller søke erstatning etter forsinket flyavgang. Internasjonalt ser vi også kimen til ulike former for nettbaserte domstolstjenester eller tvisteløsningstjenester. Terskelen for å benytte seg av rettslige institusjoner kan senkes.

La meg trekke en sammenligning. Digitalisering og ny teknologi skaper store muligheter for nye produkter, tjenester og løsninger i helsesektoren. Politikerne møter denne muligheten på en visjonær og offensiv måte – og oppretter Direktoratet for E-helse. Elektronisk kjernejournal er bare én av løsningene som kommer herfra – med store gevinster for både helsevesenet og pasientene. Her har politikerne vist god ledelse, og gjort de investeringer som kreves for å høste gevinster av ny teknologi. En slik offensiv og visjonær politisk tenkning er nettopp hva også rettsvesenet behøver, for også her står vi overfor en situasjon der ny teknologi kan skape nye muligheter. Jeg ber ikke om et direktorat for e-dømming. Men domstolen må gis nødvendige ressurser til å lede utviklingen av nye teknologiske løsninger, i tett samarbeid med private aktører. På sikt vil dette avlaste domstolen – og gjøre viktige rettigheter og tvisteløsning tilgjengelig for flere.

Men domstolen får ingen slik satsing, tvert imot pålegges den store innsparinger. Førstelagmann i Gulating lagmannsrett, Magni Elshem, gjestet Forsvarergruppens høstseminar i år. Der sa hun at det man nå gjør, er å «strupe økonomien til domstolene».<sup>8</sup> Jeg er enig i den beskrivelsen. Man struper økonomien til regjeringens kontrollør, og det er udemokratisk. I lys av hva som skjer rundt oss på vårt eget kontinent, burde vi sett den helt motsatte utviklingen. Når rettsstatsverdier er truet i Europa, burde vi ikke svekke domstolenes mulighet til å gjøre et solid og ordentlig håndverk. Vi burde tvert

---

<sup>6</sup> Rett24 (2018).

<sup>7</sup> 2018.

<sup>8</sup> Advokatbladet (11/2018), s. 26.



## ADVOKATFORENINGEN THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

imot gjøre det vi kan for å styrke domstolene. For å øke tilgjengeligheten og folks tillit til de demokratiske institusjonene.

Med dette som bakteppe, er min oppfordring til politikerne: Gi *mer* penger, ikke mindre, til domstolene.

Jeg har en lang liste over hva pengene skal brukes til. Her er noe av det:

For det første: flere dommere, men også utredere og saksbehandlere, så vi kan bli kvitt restansene og ventetiden for å få saker behandlet.

For det andre: mer tid til saksforberedelse, så tidsbruken reduseres og kostnadene dermed blir lavere for partene.

For det tredje: bedre arbeidsforhold og bygninger, bedre sikkerhet

For det fjerde: et innovasjonsmiljø som utvikler og implementerer fremtidsrettet teknologi i domstolene.

Alt dette handler om ressurser. Det er ikke snakk om millioner. Vi behøver en milliardsatsing.

Rettsstaten må få et forsvarsverk som sikrer dens eksistens i møte med samtiden og fremtiden. Da må domstolenes budsjett minst fordobles. Minst fem milliarder. Med et skikkelig krafttak, kan vi få det til. Alt fortsatt innenfor fire promille av statsbudsjettet til én av tre statsmakter.

Nå har jeg snakket mye om tidsbruken og ressursituasjonen. Men skal domstolene være den primære tvisteløseren, må vi også se på tilgjengeligheten. Det er nemlig en stor økonomisk risiko ved å gå til sak.

## 2.2. Kostnader ved domstolsbehandling

Bare sakskostnadene for tingretten kan bli så store at mennesker med helt vanlig inntekt kan få problemer med å bære et tap – særlig med tanke på at man også risikerer å måtte dekke motpartens sakskostnader.

En domstolsbehandling krever minst to advokater. De fakturerer per time. Omfanget som vi tillater at prosessen får, vil dermed ha direkte betydning for partenes kostnader. Og taperen får regningen.

En undersøkelse fra 2016 viste at den tapende part bør ta høyde for å måtte ut med mellom 300 og 700 tusen kroner dersom saken har vært i både tingrett og lagmannsrett.<sup>9</sup>

Dette er mye penger. For mange er det så dyrt at det er ekskluderende.

Kanskje det er dette som er grunnen til at det i det siste har blitt færre tvister for domstolene?<sup>10</sup>

Spørsmålet er nå hva mer man kan gjøre.

---

<sup>9</sup> Høyre (2016), s. 26-27.

<sup>10</sup> Domstoladministrasjonen (2018).



## ADVOKATFORENINGEN THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Én mulighet er at dommerne skal fastsette advokatsalæret i større grad enn i dag. Det foreslår departementet. Det er en dårlig løsning. Advokaten har kanskje jobbet med saken i lang tid før hovedforhandlingen, og for å sitere fra ett av våre medlemmers innlegg i Advokatbladet:

*«Da skal det altså bli spennende for advokaten: Nå skal muligens retten, uten sikre eller aksepterte størrelser, fritt skjønne over godtgjøringen. Avtalen [mellom klient og advokat] kan retten mer eller mindre se bort fra [...] Hvilke andre tjenesteytere er underlagt et slikt regime?»<sup>11</sup>*

Nei, skal vi finne løsninger som virkelig kan redusere kostnadene ved domstolsbehandling, må vi løfte blikket.

### 2.3. Tilpasset prosess

I bunn av vår sivilprosess ligger det et proporsjonalitetsprinsipp. Dette må løftes frem. Vi bør få en prosess som bedre sørger for at tidsbruken, og dermed kostnadene, står i forhold til saken. Kortere prosesser gir lavere kostnader.

Denne talen handler om tvisteløsning. Men jeg vil skyte inn at jeg tror at i mange politikeres øyne, er en rettssak en rettssak. Det spiller mindre rolle om de iakttar en sivil sak eller en straffesak. Politikerne leser om Eirik Jensen-saken. Den var i tingretten berammet til å vare i fem måneder. I lagmannsretten kan den ses fra kl. 9 til 15 fra 28. august 2018 til 1. februar 2019. Det er to tiltalte. Kan dette sende noen signaler til politikerne om at ting tar tid i domstolene våre?

Målet må være at domstolene skal være egnet for løsning av alle tvister av en viss betydning både for folk flest og for næringslivet. Foruten reglene om småkravsprosess er det ved domstolsbehandling i dag i stor grad lagt opp til at «one size fits all». Dette fører til at domstolsbehandling lett blir dyrt ved mindre tvister og kanskje ikke egnet for de største.

Domstolene bør kanskje tilby tvisteløsning i «small», «medium» og «large»?

Småkravsprosessen er i dag obligatorisk for tvister med en tvistesum under 125 000 kroner.<sup>12</sup> Kjennetegnene ved småkravsprosessen er først og fremst at lengden på hovedforhandlingen er begrenset, at dommen skal komme innen tre måneder etter stevning, og at erstatning for sakskostnader knyttet til rettslig bistand ikke kan overstige 25 000 kroner.

Dette er det enkleste opplegget våre alminnelige domstoler kan tilby i dag. Er det gitt at dette bør fortsette å være «small»? Kanskje er det mulig å gjøre dette enda enklere? Er det ikke plass til en «extra small»?

Må det være en hovedregel om at det skal være muntlige forhandlinger i retten? Vil det ikke være forsvarlig å fravike muntlighetsprinsippet i små saker?

---

<sup>11</sup> Advokatbladet (10/2018), s. 49.

<sup>12</sup> Jf. tvl. kap. 10. Beløpsgrensen er p.t. foreslått økt til kr 250 000.



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Og kunne vi fraveket bevisumiddelbarhetsprinsippet? Kunne vitnene ha svart skriftlig på spørsmål og forsikret at svarene var sanne? Og så kunne vitnene, hvis noe var uklart, blitt krysseksaminert i retten som i Storbritannia? Kunne ikke dette vært ganske fint? Å gå rett til sakens kjerne?

Kunne stevningen bestått i utfylling av interaktive standardformularer som stiller relevante spørsmål knyttet til den konkrete tvisten? Domstolen kunne for eksempel ha utarbeidet et sett spørsmål som det er nødvendig for dommeren å ha svar på for å ta stilling til om det foreligger en «vesentlig mangel» ved boligen. Her er det inspirasjon å hente fra domstolens konkurrenter – de mange nemndene som finnes.<sup>13</sup>

Og i saker som er større – og som bør ha muntlig hovedforhandling – kunne man der hatt hovedregler om maksimal varighet på rettsmøtet slik det i dag er i småkravsprosessen?<sup>14</sup> Hvorfor ikke ha en begrensning på en halv dag i stedet for en hel dag under småkravsprosessen – og to dager i medium-sakene – la oss si tvister med tvistesum opp til en million kroner? Og at det som hovedregel ikke er adgang til å ha hovedforhandlinger som strekker seg utover to uker?

Kunne dette latt seg gjennomføre dersom partene med en gang tilsvaret var levert, møttes og fikk grundige spørsmål fra en velforberedt dommer? Etter å ha hørt svarene kunne dommeren raskt si hvordan saken ligger an og henlede advokatenes oppmerksomhet til de spørsmål hun vil ha behandlet under hovedforhandlingen, slik det legges opp til i Nederland?<sup>15</sup>

I den amerikanske Supreme Court gis hver side 30 minutter til å presentere sin sak.<sup>16</sup> Dette er domstolen som fastslo at ekteskap mellom personer av samme kjønn skal være tillatt,<sup>17</sup> at raseskille i offentlige skoler er i strid med grunnloven,<sup>18</sup> og at tiltalte som ikke har råd til en forsvarer, har krav på en.<sup>19</sup> Kan vi lære noe her?

Vel, tvisteloven gir oss mange muligheter. Flere av de forslag jeg nå har nevnt kan gjennomføres uten en eneste lovendring. Kjernepunktet i tvistelovens reform var nettopp å oppnå en rask, prosessøkonomisk og forsvarlig behandling.

Etter tvisteloven kan tilsvaret inngis muntlig og dom avsies i det samme rettsmøtet.<sup>20</sup> Rettsmøter kan avholdes når som helst under saksforberedelsen for eksempel for å klarlegge konkrete temaer i saken. Får dommeren et forsvarlig avgjørelsesgrunnlag og partene samtykker, kan dom avsies. Partene kan etter tvisteloven også avtale skriftlig behandling, eventuelt i kombinasjon med muntlig forhandling i rettsmøte, som grunnlag for pådømmelse av saken.<sup>21</sup> Og vitner kan uttale seg skriftlig dersom partene er enige om det.<sup>22</sup>

Dette er bare noen av grepene tvisteloven tilbyr for å tilpasse prosessen til tvisten.

---

<sup>13</sup> Se for eksempel på Husleietvistutvalgets nettsider.

<sup>14</sup> Jf. tvl. § 10-3 (2) tredje punktum.

<sup>15</sup> Se The Judiciary System in the Netherlands (2010), s. 32.

<sup>16</sup> The Supreme Court of the United States (2018).

<sup>17</sup> Obergefell v. Hodges.

<sup>18</sup> Brown v. Board of Education.

<sup>19</sup> Gideon v. Wainwright.

<sup>20</sup> Jf. tvl. § 9-5.

<sup>21</sup> Jf. tvl. § 9-9.

<sup>22</sup> Jf. tvl. § 21-12.





**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Mens den økonomiske risikoen ved saksanlegg begrunner de forenklede prosessformene, er det ofte andre forhold som tilsier mer omfangsrik behandling. Kunne man innføre en «large» – en storkravsprosess, et attraktivt alternativ til voldgift?<sup>23</sup>

*«Det er et faktum at tilliten til de alminnelige domstolenes juridiske kyndighet på spesialområder, herunder sentrale kommersielle og formuerettslige områder, er begrenset»,* skrev advokatene Amund Tørum og Ingvald Falch i en artikkel i Lov og rett i 2015.<sup>24</sup> Utfordringene knyttet til at dommerne er generalister i en spesialisert verden blir satt på spissen i de kommersielle sakene.

Mens advokatene blir stadig mer spesialiserte, er dommerne fremdeles generalister. Domstolene oppleves ikke alltid som relevante. Til og med Civilprocesslovkommisjonen erkjente dette da den i sin innstilling fra 1908 til tvistemålsloven uttalte at

*«paa mange felter er retsforholdene af en saadan beskaffenhed, at en voldgiftsdomstol lettere end de almindelige retter vil kunne finde en afgjørelse, der rammer parternes tarv».*<sup>25</sup>

Gjennom domstolenes funksjon som rettsavklarer skapes forutsigbarhet og klare rammevilkår. Dette er en del av domstolenes rolle i rettsstaten. Skal rettsstaten ha en befestet posisjon også i kompliserte kommersielle forhold, bør domstolene ha tilfang av saker også om dette. Det fordrer at domstolene tilbyr det tvisteløsningsproduktet som aktørene etterspør. Da må postulatet fra 1908 utfordres.

En rask opptelling i Lovdata viser at Høyesterett ikke hadde noen entreprisesaker i 2017.

Hva betyr dette for bransjen? Gir det gode rammevilkår? At bransjen søker tvisteløsningsmetoder som kan gå raskere enn domstolsbehandling er høyst forståelig. Kanskje vil de også ha en mer fleksibel prosess, kanskje vil de velge dommerne selv. Men i en større sammenheng kan bransjen gå glipp av forutsigbarhet rundt rettslige spørsmål. Forutsigbarhet gjør at virksomheten bedre kan styre sin risikoeksponering og forvalte eiernes verdier på en sunn måte.

Vel, også for de mer kompliserte tvistene tilbyr tvisteloven mekanismer som kan brukes. For å lette rettens tilegnelse av stoffet – det være seg både faktiske og juridiske spørsmål – kan partene pålegges å inngi skriftlige redegjørelser.<sup>26</sup> Saksøker kan videre pålegges å inngi systematisert oversikt over faktum, og det kan avholdes møter for å planlegge hovedforhandlingen. Retten kan også settes med juridisk kyndig meddommer.<sup>27</sup> Departementet antok at en slik adgang kan bidra til å gi domstolene et bredere saksfelt, med flere tvister med opphav i næringsvirksomhet.<sup>28</sup> Og med skriftlige forklaringer fra vitner kan retten i ro og mak sette seg inn i et komplisert faktum.<sup>29</sup> Skriftlige forklaringer kan også danne grunnlag for mer spissede avhør.

---

<sup>23</sup> Se for eksempel Lov og Rett (4/2016).

<sup>24</sup> Jf. Tørum og Falch (2015), s. 315.

<sup>25</sup> Civilproceslovkommisjonen (1908), side 280.

<sup>26</sup> Jf. tvl. § 9-9.

<sup>27</sup> Jf. tvl. § 9-12.

<sup>28</sup> Jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) pkt. 17.5.

<sup>29</sup> Jf. tvl. § 21-12.



## ADVOKATFORENINGEN THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

I en sak for Oslo tingrett om megleransvar ved et større utbyggingsprosjekt – som partene anslo ville kreve 12 ukers hovedforhandling ved normal prosess – ble forhandlingene gjennomført på 8 dager ved å ta i bruk tvistelovens muligheter.<sup>30</sup>

Så hvorfor brukes ikke tvistelovens muligheter for skreddersøm mer?

For det første krever bruken av bestemmelsene en mer aktiv *dommer*. Dommerne må få anledning til å prioritere saksforberedelse. Domstolene må derfor få pengene som tvistelovens formål forutsetter.

For det andre krever flere av bestemmelsene initiativ fra *prosessfullmektigene*. Også her skorter det. De må samarbeide mer og det må føres dialog med dommerne. Advokatene må lære seg mulighetene tvisteloven gir. Det bør satses mer på prosessfaget.

For det tredje bør vi få mer *samhandling mellom aktørene*. Dommere og advokater burde møtes oftere, for å avstemme forventninger dem imellom. Høyesterett og Oslo tingrett inviterer til advokatforum og aktørmøte neste uke – mer av det!

Forskjellige domstoler kan også ha ulike holdninger. Derfor er det gledelig at Dommerforeningen tidligere i år tok initiativ til å utarbeide felles retningslinjer for behandling av sivile saker. Også her er Advokatforeningen blitt inkludert i arbeidet på en god måte.

Det må altså en holdningsendring til.

Men det har nå gått ti år siden tvisteloven trådte i kraft. Er det grunn til å være pessimistisk? Kan dagen komme hvor det er på tide å gjøre noen av mulighetene i tvisteloven obligatoriske? Jeg mener at dersom kulturendringen som tvisteloven skulle skape ikke snart melder seg, må vi se på hvordan tvisteløsningen skal tilbys i «small», «medium» og «large». Da kan vi sikre at tvistene gjennomføres i den størrelse som passer sakene best.

Handler man for sent, kan lekkasjen til nemder og voldgift øke og befeste seg ytterligere. Det vil representere en privatisering av tvisteløsningen, på domstolens og rettsstatens bekostning.

## DEL 3 Mekling

Det var et mål med tvisteloven å hindre at saker bringes unødig inn for domstolene, og tilrettelegge for et klima og en kultur for minnelige løsninger.<sup>31</sup> Som ett av flere tiltak ble et helt kapittel viet utenrettslig mekling.<sup>32</sup> Hvor mange av dere som er her i dag har aktivt brukt bestemmelsene i dette kapittelet?

---

<sup>30</sup> Dagens Næringsliv (2012).

<sup>31</sup> Se bl.a. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) punkt 7.3.1.1.

<sup>32</sup> Jf. tvl. kap. 7.



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

Jeg har i det foregående tatt til orde for at vi må sørge for at domstolene får saker fra et bredt spekter av livsområder. Men det er noen saker som løses bedre ved mekling. La meg forklare kort:

Tvisten er bare er den rettsliggjorte delen av en konflikt.<sup>33</sup> En dom må ligge innenfor de prosessuelle rammene partene har angitt for saken ved juridiske krav, påstander og påstandsgrunnlag. Synspunkter, følelser og fornuft utenfor dette er domsslutningen uvedkommende. Det er jussen som er domstolenes universalverktøy.

Dersom løsning av den rettslige tvisten bare avhjelper en mindre del av et større problemkompleks, er det til partenes fordel å søke å få løst konflikten, snarere enn tvisten. Hvor det er sentralt å bevare en fungerende relasjon til motparten, typisk i familie-, nabo- eller forretningsforhold, vil dermed mekling være et godt alternativ til domstolene. Dette gavner også domstolene i form av avlastning.

Tidsaspektet er gjerne også en driver, ikke minst i næringslivet:

Administrerende direktør i Entreprenørforeningen, Kari Sandberg, uttalte tidligere i høst at «Situasjonen med stadig flere byggetvister er blitt dramatisk forverret de siste årene» og at fem av foreningens medlemmer har over fem milliarder kroner utestående i omtvistede krav.<sup>34</sup> Foreningen etterlyser fortløpende tvisteløsning underveis i prosjektene utenfor domstolene.

Det å finne løsninger kan være viktigere enn å «vinne».<sup>35</sup>

Når bedrifter er i tvist, bindes dyktige fagfolk opp – og holdes utenfor produksjonen. Verdiskapningen lider samtidig som likviditetsutfordringene kan bli kritiske. Tilrettelegging for økt bruk av mekling er dermed god næringspolitikk.

Når det gjelder privatpersoner – som kan stå i foreldrekonflikter eller nabokonflikter – er mekling en metode som kan spare dem for penger, for tid, for påkjenningen det er å stå i en retts sak – samtidig som resultatet i saken kan være bedre egnet til å løse konflikten. Når domstolene samtidig avlastes, er svaret gitt: vi må satse på mekling!

Advokatforeningen har i lengre tid arbeidet med å fremme kompetanse innen mekling, og sertifiserer meklere. Og vi arbeider for tiden for å opprette et meklingsinstitutt.

Men for å få folk til å ta i bruk mekling, må de ha tillit til meklerne. Tillit må bygges. Vi mener derfor at advokatene som står i domstolenes eksterne rettsmeklerutvalg må tas i bruk.<sup>36</sup> Det vil bare skje dersom kostnadene ved ekstern mekler dekkes på samme måte som når dommeren mekler. Erfaringen som advokatene får vil gi økt kompetanse og tillit, og terskelen for å bruke dem i utenrettslig mekling vil bli senket.

Og det er vinn, vinn: Ikke bare vil færre saker bli bragt inn for domstolene, dommerne vil også få mer tid til sine kjerneoppgaver; saksforberedelse og å avsi gode dommer.

---

<sup>33</sup> Se mer i Bernt (2011), kapittel 3.5.

<sup>34</sup> Byggeindustrien (2018).

<sup>35</sup> Se Global Pound Conference Series (2018).

<sup>36</sup> Se mer i NOU 2001: 32, s. 722.



I rettsgebyrloven gis det fritak fra rettsgebyr i 16 tilfeller.<sup>37</sup> Vi foreslår – som nummer 17 – at parter som har forsøkt utenrettslig mekling også får fritak.

## DEL 4 Avslutning

La meg sammenfatte talens budskap:

- Vi må gjøre rettsstaten til et nasjonalt satsingsområde. Domstolenes budsjett bør dobles til minst fem milliarder kroner.
- Vi må sikre at tvisten gjennomføres i den størrelse som passer saken best. Dersom kulturendringen som tvisteloven skulle skape ikke snart melder seg, må vi se på hvordan tvisteløsningen skal tilbys i «small», «medium» og «large».
- Vi må etablere mekling som vanlig tvisteløsningsmetode. Her må det økonomiske incentiver til og advokater må brukes i rettsmekling.

Hvorfor? Jeg tror demokratiets viktigste forsvarsverk er å sørge for at samfunnets institusjoner, som skolevesen, helsevesen og rettsvesen, oppleves å være tilgjengelig for alle. En domstol du aldri selv kan benytte til å sette makt bak egen rett, blir de rikes og det offentliges maktapparat, som kan brukes mot deg. Den institusjonen som skulle sikre dine rettigheter, øker din opplevelse av å være rettsløs.

Som jeg sa innledningsvis, viste Rule of Law Index for 2017/2018 for første gang at rettsstaten er svekket i *flertallet av landene*. Land vi trodde var solide demokratier, har svekket rettsstaten og utviklet autoritære trekk.

Det kan være komplisert å forklare verdien av at samfunnet tilbyr god tvisteløsning for alle. Det er lettere å peke på alternativene, som er et splittet samfunn og den sterkeste rett.

Når det bevilges penger til domstolene, skaper det effekter langt utover å få avgjort enkeltsaker.

Bevilgningene er investeringer i vårt samfunns kanskje viktigste infrastruktur. Vi bør sende verden et signal om at rettstaten ikke bare er verdt å forsvare, den er verdt å satse på. Det handler om å beskytte vår kulturarv, vår humanisme og vårt demokrati.

Det er dette som er verdien av god tvisteløsning.

---

<sup>37</sup> Jf. rettsgebyrloven § 10.



## Kilder

### Forarbeider

Civilproceuslovkommisionen (1908)

NOU 2001: 32

NOU 2001: 32 Rett på sak – Lov om tvisteløsning (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005)

Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

Ot.prp. nr. 74 (2005-2006)

Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) Om lov om endringer i tvisteloven (endringer i straffeprosessloven og andre loven)

Justis- og beredskapsdepartementet (2018)

Justis- og beredskapsdepartementet. *Evaluering av tvisteloven*. (2013)  
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/evaluering-av-tvisteloven/id732374/>

### Dommer

Brown v. Board of Education

Supreme Court of the United States, Brown v. Board of Education, 1954 (9-0 decision)

Gideon v. Wainwright

Supreme Court of the United States, Gideon v. Wainwright, 1963 (9-0 decision)

Obergefell v. Hodges

Supreme Court of the United States, Obergefell v. Hodges, 2015 (5-4 decision)



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

**Litteratur**

- Arnstad (2018) Arnstad, Iwar, "Retten til å få rett i retten", *Rett på sak* nr. 3 (2018), s. 2.  
[https://www.domstol.no/globalassets/upload/internett\\_fillister/da/publikasjoner/rett-pa-sak/2018/rett-pa-sak-nr3.pdf](https://www.domstol.no/globalassets/upload/internett_fillister/da/publikasjoner/rett-pa-sak/2018/rett-pa-sak-nr3.pdf)
- Bernt (2011) Bernt, Camilla. *Meklerrollen ved mekling i domstolene*, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, 2011
- Høyer (2016) Høyer, Ruth Anker, «Økonomisk høyrisiko å ta tvist til domstol», *Rett på sak* nr. 2 (2016) s. 26-27
- Horton (2016) Horton, Richard. *The rule of law – an invisible determinant of health*. (2016). *The Lancet*, vol. 387, s. 1260. [Sitert 12.11.2018]  
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(16\)30061-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(16)30061-7/fulltext)
- Lov og Rett (4/2016) Lov og Rett nr. 4 (2016), s. 191-256  
<https://www.idunn.no/lor/2016/04>
- Pinzon-Rondon m.fl. (2015) Pinzon-Rondon, Angela Maria, Attaran, Amir, Botero, Juan Carlos og Ruiz-Sternberg, Angela Maria. *Association of rule of law and health outcomes: an ecological study*. (2015). [Sitert 12.11.2018].  
<https://bmjopen.bmj.com/content/5/10/e007004>
- Tørum og Falch (2015) Tørum, Amund Bjøranger og Falch (2015), «Bør tvisteloven legges bedre til rette for storkravprosess?», *Lov og rett* nr. 5 2015 s. 315.

**Andre kilder**

- Advokatbladet (10/2018) Jensen, Pål S., Advokatbladet. (10/2018), s. 49, «Forslaget til endringer av tvisteloven – særlig om rettens fastsetting av prosessfullmektigens godtgjøring»
- Advokatbladet (11/2018) Advokatbladet. (11/2018), s. 26, «Domstolene tvinges til å bli hardere i klypa»
- Dagbladet (2018) Dagbladet. (2018) «Så dyre er elbil-godene», 20. august 2018  
<https://www.dagbladet.no/tema/sa-dyre-er-elbil-godene/70117192> [sitert 12.11.2018]



**ADVOKATFORENINGEN**  
THE NORWEGIAN BAR ASSOCIATION

- Dagens Næringsliv (2012) Dagens Næringsliv. (2012) «Rettsens raske gang kan spare millionbeløp», 22. november 2012  
<https://www.dn.no/samfunn/rettens-raske-gang-kan-spare-millionbelop/1-1-1914435> [sitert 12.11.2018]
- Domstoladministrasjonen (2018) Domstoladministrasjonen (2018), *Statistikk* (2018).  
<https://www.domstol.no/globalassets/upload/da/internett/domstol.no/domstoladministrasjonen/statistikk/statistikk-2018/arsstatistikk--forsteinstans-2017.pdf> [sitert 12.11.2018]
- Global Pound Conference Series (2018) International Mediation Institute, Herbert Smith Freehills, PricewaterhouseCoopers LLC, “Global Pound Conference Series: Global Data Trends and Regional Differences” (2018).
- Holstad (2005) Holstad, Einar. Debattinnlegg. Odelstinget – Møte mandag den 6. juni. 2005. Sak nr. 4 Innstilling fra justiskomiteen om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven). [Sitert 12.11.2018].  
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Odelstinget/2004-2005/050606/4#a6>
- Rett24 (2018) Rett24. (2018) «Aldri opplevd noe lignende», 17. oktober 2018  
<https://rett24.no/articles/-aldri-oplevd-noe-lignende> [sitert 12.11.2018]
- The Judiciary System in the Netherlands (2010) The Judiciary System in the Netherlands. (2010) «Oiling the wheels of civil procedure», s. 32  
<https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/The-Judiciary-System-in-the-Netherlands.pdf>
- The Supreme Court of the United States (2018) The Supreme Court of the United States. *The Court and Its Procedures* (2018),  
<https://www.supremecourt.gov/about/procedures.aspx> [sitert 12.11.2018]